

Маринов Д.М.

аспірант кафедри фінансів,
Одеський національний економічний університет

Marynov Dmytro

Odesa National Economic University

ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЗМІЦНЕННЯ БЮДЖЕТНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

У статті розглянуто фінансову політику держави та її вплив на зміцнення бюджетної безпеки України. Визначено зміст фінансової політики як складової економічної політики держави та визначено вплив фінансової політики на формування бюджетної безпеки. Розглянуто основні методи впливу фінансової політики на бюджетну безпеку, а саме через ефективне формування дохідної та видаткової частини Державного та місцевих бюджетів. Визначено, що при формуванні бюджетної безпеки значну роль відіграють фіскальна та монетарна політика, які є складовими фінансової політики. Виявлені основні ризики, які негативно впливають на реалізацію державною фінансової політики та на послаблення рівня бюджетної безпеки, а саме фіскальні ризики, корупція, тіньовий сектор економіки та військові дії та території країни. Проаналізовано дії фінансових органів влади, щодо здійснення ефективної фінансової політики з метою зміцнення бюджетної безпеки в умовах широкомасштабної війни в Україні. Запропоновані стратегічні орієнтири та основні напрями розвитку фінансової політики для зміцнення рівня бюджетної безпеки України.

Ключові слова: фінансова політика, бюджетна безпека, публічні фінанси, фінансові ресурси, фінансова спроможність.

Постановка проблеми. Сучасна соціально-економічна ситуація та наслідки від повномасштабного військового вторгнення в Україні характеризуються нестабільністю та фінансовими викликами, що вимагають систематичного аналізу та вдосконалення фінансової політики для забезпечення бюджетної безпеки. Однією з ключових проблем є збалансоване формування та ефективне використання бюджетних ресурсів. Відсутність чітких пріоритетів, недостатня ефективність витрачання коштів та недостатній контроль за фінансовими процесами призводять до неефективності формування бюджетної системи та загрози бюджетній безпеці держави.

В умовах воєнного стану в Україні, задля підвищення рівня бюджетної безпеки та сталого розвитку фінансової системи, об'єктивно зростає роль державної фінансової політики, що включає комплекс управлінських рішень на всіх рівнях управління централізованими та децентралізованими фондами фінансових ресурсів. Недостатньо ефективне використання бюджетних ресурсів може спричинити недостатнє фінансування стратегічно важливих галузей, таких як обороноздатність країни, забезпечення Збройних сил України, освіта, охорона здоров'я, реалізація програм соціального захисту населення, що має негативний вплив, як на соціально-економічний розвиток країни, так й в цілому на формування національної безпеки України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у дослідженні фінансової політики та проблем зміцнення бюджетної безпеки присвячені роботи таких науковців, як Варналій З.С., Онищенко С.В., Теліженко В.Г., Лисяк Л.В., Зверук Л.А., Боронос В.Г., Тарасова О.В., Маслій О.А. та Глушко А.Д. та інших.

Формулювання цілей статті. Дослідити стан реалізації фінансової політики держави, окреслити напрями впливу фінансової політики на зміцнення бюджетної безпеки в умовах фінансової кризи та широкомасштабних військових дій в Україні та запропонувати стратегічні орієнтири розвитку фінансової політики для зміцнення бюджетної безпеки.

Виклад основного матеріалу. Фінансова політика є невід'ємною частиною економічної політики країни та має значний вплив на бюджетну безпеку, так як вона відображає всі сторони функціонування публічних фінансів і охоплює бюджетно-податкову та грошово-кредитну політики, які мають безпосередньо значення на бюджет, як на головний фінансовий план країни. Фінансова політика визначає напрямки розподілу фінансових ресурсів, регулює фінансові потоки та сприяє забезпеченню фінансової стабільності країни. Ефективна фінансова політика спрямована на збалансоване використання бюджетних коштів, залучення інвестицій, регулювання податкової системи та підтримку економічного зростання.

Фінансова політика визначає напрямки алокації та розподілу фінансових ресурсів держави. Вона охоплює такі сфери, як фіскальна політика, бюджетне планування, фінансовий контроль, макропруденційна політика та інші фінансові інструменти. Ефективна фінансова політика сприяє стабільності бюджету, забезпечує економічне зростання та підтримує соціально-економічну стабільність в країні.

Державна фінансова політика включає заздалегідь визначені і затверджені заходи, форми і методи мобілізації, розподілу і використання фінансових ресурсів державними інститутами. Її ціль полягає у виконанні державою своїх функцій згідно зі стратегічними і тактичними цілями економічного і соціального розвитку. Державна фінансова політика об'єднує об'єктивні фінансові відносини, які конкретизовані у загальнодержавних планах і програмах, а також управлінські рішення, що виникають у процесі формулювання і реалізації стратегії функціонування і розвитку публічних фінансів [1, с. 36].

Вплив фінансової політики на бюджетну безпеку проявляється через призму ефективно спланованих, розроблених та реалізованих дій фінансових органів влади, що направлені на забезпечення фінансової спроможності Державного та місцевих бюджетів, запобігаючи розвитку фінансових дисбалансів та шоків. Це створює умови для ефективного використання фондів бюджетних ресурсів та розвитку економіки. Крім того, ефективна фінансова політика сприяє залученню інвестицій, що можуть бути направлені на розвиток інфраструктури, на соціальні програми та інші пріоритетні напрями, в тому числі на покращення обороноздатності держави.

Фінансова політика безпосередньо впливає на дохідну частину Державного та місцевих бюджетів України. Розробка ефективної політики збору та адміністрування податків, контроль за декларуванням доходів фізичних осіб та суб'єктів господарювання, а також запобігання ухилення від сплати податків та зборів, сприяє збільшенню фінансових ресурсів державних та місцевих органів влади. Зростання доходів бюджету сприяє зменшенню залежності від зовнішніх джерел фінансування, забезпечує фінансову спроможність України у прийнятті фінансових рішень та значно покращує рівень бюджетної безпеки країни.

Другим важливим аспектом є раціональне використання бюджетних ресурсів. Фінансова політика повинна спрямовуватись на оптимізацію витрат, зменшення корупції та ефективне виконання бюджетних програм. Це вимагає впровадження прозорих механізмів контролю за витратами, врахування показників ефективності та результативності витрат, а також забезпечення ефективного управління фінансовими ресурсами публічних органів влади. Раціональне використання бюджетних коштів сприяє забезпеченню фінансової стабільності, збільшенню довіри до державних органів влади та підвищенню рівня бюджетної безпеки.

До основних критеріїв бюджетної безпеки можна віднести стабільність основних параметрів платіжно-розрахункової системи, що гарантує надійність фінансових операцій та розширення можливостей держави для здійснення зовнішньої та внутрішньої політики на основі належних фінансових ресурсів. Оптимальне залучення та використання позикових коштів для фінансування бюджетних витрат, проводиться з метою забезпечення ефективного використання ресурсів та реалізації бюджетної політики, яка відповідає реальним цілям та інтересам країни [2, с. 37].

У контексті реформування сфери державних фінансів в Україні, все більшої ваги набуває ефективне управління інформаційними ресурсами. Забезпечення прозорості публічних фінансів стає необхідною умовою для контролю ефективності їх розподілу і є визначальним фактором успішного реформування національної економіки. Останні роки були відзначені успішними ініціативами в цьому напрямку. Встановлення високих стандартів щодо якості розкриття державних даних стає важливим інструментом для боротьби з такими проблемами, як неефективність, корупція та популізм у державному управлінні, а також сприяє бюджетній безпеці України [3, с. 78].

Фінансова політика має великий вплив на фінансову стійкість країни. Здатність ефективно керувати фінансовими ризиками та забезпечити стабільність банківської системи є ключовою для зміцнення бюджетної безпеки як складової фінансової безпеки країни. Фінансові інструменти, такі як регулювання банківської діяльності, фінансовий моніторинг та контроль за грошовими потоками, сприяють запобіганню фінансовому шахрайству, відмиванню грошей та іншим незаконним фінансовим операціям.

Негативне значення на рівень бюджетної безпеки на та систему публічних фінансів в цілому, відіграють фіскальні ризики. Існують різні фіскальні ризики, які можуть мати прямий вплив на фінансову стабільність. Ці ризики включають можливе зменшення податкових надходжень, ухилення від сплати податків, згорання підприємницької діяльності або перехід у тіньовий сектор, а також збільшення витрат на компенсацію збитків окремих державних підприємств. Крім прямих фіскальних ризиків, є також умовні ризики, які виникають внаслідок невиконання зобов'язань суб'єктами господарювання перед державою щодо гарантійних зобов'язань [4, с. 168].

Також до загроз, які є характерними для бюджетної безпеки та в цілому й для фінансової безпеки України, можна віднести: офшоризацію капіталу держави, корупцію в сфері державних та місцевих органів влади, високий рівень тінізації економіки, рейдерство, неефективних розподіл фондів фінансових ресурсів, а найсуттєвішою загрозою з кінця лютого 2022 року для України є повномасштабна війна на території країни. Основною метою держави в сфері забезпечення високого рівня бюджетної безпеки полягає в моніторингу та виявленні загроз, оцінці їх рівня, а також впровадженні

відповідних заходів для запобігання та усунення цих загроз і негативних наслідків, що вони можуть викликати [5, с. 37].

Після початку повномасштабного військового вторгнення на територію України, перед органами виконавчої влади постало завдання, щодо здійснення ефективної фінансової політики, через застосування комплексу рішень та дій, спрямованих на зміцнення бюджетної безпеки, що мають безпосереднє значення на забезпечення загальнонаціональної безпеки держави.

В умовах воєнного стану особливої уваги набуває забезпечення оперативного та безперервного функціонування державного та місцевих бюджетів з метою ефективного формування та використання бюджетних ресурсів та забезпечення першочергових потреб населення країни. Так, виконавчою владою країни було прийнято та запроваджено низку інструментів для забезпечення населення та функціонування бюджетної сфери, для забезпечення обороноздатності країни та фінансування територіальної оборони, а також для підтримки фінансової спроможності публічних органів влади.

Податкова політика з запровадженням військового стану в Україні спрямована на забезпечення стабільного надходження податків до центральних та місцевих органів влади з метою забезпечення стабільного функціонування держави в умовах війни. Наразі було прийнято декілька Законів України, що направлені на зменшення рівня податкового навантаження на фізичних та юридичних осіб з метою швидкої адаптації країни до сучасних реалій, а також з метою створення необхідних умов для більш швидкого відновлення економіки країни після війни.

Так, основними правилами оподаткування в умовах війни є зупинення податкових перевірок, зменшення ПДВ та введення нульової ставки акцизу на паливо, штрафні санкції за порушення податкового законодавства не застосовуються в період військового стану тощо.

В умовах воєнного стану Національний банк України проводить політику, що спрямована на регулювання фінансового сектору економіки та на підтримку фінансової стійкості та стабільності роботи банківської системи країни. Так, для нормалізації ефективного функціонування фінансової системи 15 квітня 2022 року Радою НБУ було ухвалено рішення «Про основні засади грошово-кредитної політики на період повномасштабної російської агресії на території України» [6]. Цей документ відкриває не тільки нові можливості для здійснення відповідних заходів НБУ в умовах військової агресії, але й дозволяє створити необхідні умови для повоєнної відбудови.

Ринок облігацій внутрішніх державних позик з початком повномасштабних військових дій працює в обмеженому режимі. При цьому фінансовий ринок України представлено обігом «військових облігацій», що можуть придбати інвесторами по номінальній доходності та без нарахування комісій. Держава ефек-

тивно проводить стратегію підтримки фінансової стійкості України, через механізм інвестування у військові облігації.

Так, для зміцнення бюджетної безпеки, за допомогою випуску військових ОВДП до Державного бюджету в 2022 році державою було залучено понад 200 млрд грн, та за перші два місяця 2023 року ще близько 25 млрд грн [7]. Військові облігації мають значні переваги порівняно з іншими видами інвестицій, а саме, гарантія від державних органів влади щодо зобов'язання виплати відповідних доходів за користування ними. До податку на доходи фізичних осіб не включаються дохід, отриманий від інвестування в державні військові облігації, а також інвестиційний прибуток отриманий від користування військовими облігаціями звільнення від нарахування військового збору [8, с. 98].

У світлі викликів та загроз, які стоять перед Україною, фінансова політика має стати однією з головних пріоритетних сфер діяльності держави. Забезпечення бюджетної безпеки стає основою для стабільного розвитку економіки, зміцнення обороноздатності та забезпечення соціального захисту громадян. Вплив фінансової політики на бюджетну безпеку України є невід'ємною складовою стратегії зміцнення держави та підвищення її рівня самостійності у фінансових питаннях.

Висновки. Фінансова політика має великий вплив на зміцнення бюджетної безпеки України. Ефективна фінансова політика допомагає забезпечити стабільність бюджету, економічне зростання та соціальну справедливість. Вона сприяє залученню інвестицій, зміцненню фінансової стійкості та боротьбі з корупцією. Для досягнення цих цілей необхідно використовувати комплексний підхід, включаючи розробку ефективних механізмів бюджетного планування, регулювання податкової системи, контроль за грошовими потоками та фінансовий моніторинг.

Проте, для успішного зміцнення бюджетної безпеки необхідно також забезпечити політичну стабільність, правову державу та ефективну систему управління. Лише в таких умовах можна створити сприятливе інвестиційне середовище, залучити зовнішні кредити та забезпечити стійкий розвиток економіки.

Так основними напрямками державної фінансової політики, спрямованими на зміцнення бюджетної безпеки України, можна виділити:

- розробка і впровадження ефективної фіскальної політики, через оптимізацію систему оподаткування та покращення податкового адміністрування;
- розвиток фінансової грамотності населення, що має призвести до формування єдиного управління фінансами державних органів влади, а також юридичних та фізичних осіб;
- забезпечення фінансової спроможності та зниження зовнішніх зобов'язань держави шляхом реструктуризації боргу та пошуку нових джерел фінансування.

Наприкінці, важливо зазначити, що успішна фінансова політика вимагає системного та комплексного

підходу. Для досягнення максимальних результатів, необхідно забезпечити взаємодію між різними сферами державного управління, враховуючи особливості економічної, соціальної та політичної ситуації в країні.

Отже, вплив фінансової політики на зміцнення бюджетної безпеки України є незаперечним. Шлях до

досягнення стабільності та ефективності бюджетної системи полягає у розробці та реалізації ефективних фінансових стратегій, спрямованих на забезпечення фінансової стійкості, залучення інвестицій та боротьбу з корупцією. Тільки шляхом спільних зусиль держави, суспільства та бізнесу можна досягти стійкого розвитку та зміцнення бюджетної безпеки України.

Список літератури:

1. Теліженко О.М., Боронос В.Г. Узгодження основних складових реалізації фінансової політики в Україні. *Вісник Сумського державного університету. Економіка*. 2013. Вип. 1. С. 35–44.
2. Зверук Л.А., Білик О.Г. Бюджетна безпека як важливий пріоритет розвитку бюджетної системи України. *Інтернаука. Економічні науки*. 2017. Вип. 2. С. 35–39.
3. Тарасова О.В. Фінансова політика і бюджетна безпека України. *Економіка харчової промисловості*. 2018. Вип. 1. С. 76–80.
4. Онищенко С.В., Маслій О.А., Глушко А.Д. Фіскальні ризики бюджетної безпеки України. II Міжнародний податковий конгрес : зб. матеріалів (м. Ірпінь, 26 листопада 2021 р.). м. Ірпінь. 2021. С. 167–173.
5. Варналій З.С. Фінансова безпека України в системі сталого розвитку економіки в умовах війни. *Фінансові інструменти сталого розвитку економіки* : матеріали IV Міжнародна науково-практична конференція (м. Чернівці, 12 травня 2022 р.). м. Київ. 2022. С. 35–39.
6. Рішення Ради Національного банку України № 4-рд від 12 квітня 2022 року. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Decision_15042022-rd (дата звернення: 16.05.2023).
7. Павлиш О. Мінфін погасив 1-річні військові облигації на понад 27 мільярдів. Українська правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/03/1/697581/#comments> (дата звернення: 19.05.2023).
8. Кремень О.І., Швидка В. Військові облигації як інструмент фінансування видатків державного бюджету України в умовах воєнного часу. *Проблеми інтеграції освіти, науки та бізнесу в умовах глобалізації* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. Київ. 2022. С. 98–100.

References:

1. Telizhenko O.M., Boronos V.H. (2013) Uz-hodzhennya osnovnykh skladovykh realizatsiyi finansovoyi polityky v Ukrayini. *Visnyk Sumskoho derzhavnoho universytetu. Ekonomika*. Vyp. 1. P. 35–44.
2. Zveruk L.A., Bilyk O.H. (2017) Byudzhetna bezpeka yak vazhlyvyi priorytet rozvytku byudzhetnoyi systemy Ukrayiny. *Internauka. Ekonomichni nauky*. Vyp. 2. P. 35–39.
3. Tarasova O.V. (2018) Finansova polityka i byudzhetna bezpeka Ukrayina. *Ekonomika kharchovoyi promyslovosti*. Vyp. 1. P. 76–80.
4. Onyshchenko S.V., Masliy O.A., Hlushko A.D. (November 26, 2021) Fiskalni ryzyky byudzhetniy bezpetsi Ukrayiny. II Mizhnarodnyy podatkovyy konhres : zb. materialiv. Irpin. P. 167–173.
5. Varnaliy Z.S. (May 12, 2022) Finansova bezpeka Ukrayiny v systemi staloho rozvytku ekonomiky v umovakh viyny. *Finansova instrumenty staloho rozvytku ekonomiky* : materialy IV Mizhnarodna naukovopraktychna konferentsiya. Kyiv. P. 35–39.
6. Rishennya Rady Natsionalnoho banku Ukrayiny # 4-rd vid 12 kvitnya 2022 roku. Available at: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Decision_15042022-rd (accessed: 16.05.2023).
7. Pavlysh O. Minfin pohasyv 1-richni viyskovi oblihatsiyi na ponad 27 milyardiv. *Ukrainska pravda*. Available at: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/03/1/697581/#comments> (accessed: 19.05.2023).
8. Kremen O.I., Shvydka V. (2022) Viyskovi oblihatsiyi yak instrument finansuvannya vydatkiv derzhavnoho byudzhetu Ukrayiny v umovakh voyennoho chasu. *Problemy intehratsiyi osvity, nauky ta biznesu v umovakh hlobalizatsiyi* : materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf. Kyiv. P. 98–100.

FINANCIAL POLICY AND ITS IMPACT ON STRENGTHENING THE BUDGET SECURITY OF UKRAINE

The article examines the financial policy of the state and its influence on strengthening the budget security of Ukraine. The content of financial policy as a component of the economic policy of the state is determined, and the impact of financial policy on the formation of budget security is determined. The main methods of influence of financial policy on budget security are considered, namely through the effective formation of the income and expenditure part of the State and local budgets. It was determined that fiscal and monetary policy, which are components of financial policy, play a significant role in the formation of budget security. The main risks that negatively affect the implementation of the state financial policy and the weakening of the level of budget security have been identified, namely fiscal risks, corruption, the shadow sector of the economy, and military operations and the country's territory. The actions of financial authorities regarding the implementation of an effective financial policy with the aim of strengthening budget security in the conditions of a large-scale war in Ukraine are analyzed. Proposed strategic orientations and main directions of

development of financial policy to strengthen the level of budgetary security of Ukraine. The relevance of this topic lies in the need to develop and implement effective financial strategies, policies and tools that will contribute to increasing financial stability and strengthening the budget security of Ukraine. Studying the influence of financial policy on budget security is a necessary prerequisite for making informed decisions and developing effective strategies in managing the countrys financial resources. Thus, in connection with globalization, economic difficulties, internal obstacles and military actions on the territory of the country, financial policy becomes a key tool in ensuring the stability and efficiency of the country's budget system, as well as strengthening the budget security of Ukraine.

Key words: *financial policy, budget security, public finances, financial resources, financial capacity.*